

ZONMW, RIVM en GR**Inventarisatie ZonMw tbv COVID 19 agenda**

3 lijnen:

1. Voorspellende diagnostiek en behandeling
  - a. Behandeling;
  - b. Diagnostiek van besmetting;
  - c. Risicoanalyse en prognostiek;
  - d. Virus, immuniteit, immuunrespons en pathogenese
2. Zorg en preventie.
  - a. Organisatie van zorg en preventie,
  - b. Zorg en preventie voor kwetsbare burgers;
  - c. Transmissie en epidemiologie
3. Maatschappelijke dynamiek
  - a. Maatschappelijke ongelijkheid
  - b. Betrouwbaarheid van kennis
  - c. Het leren van interventies (ook uit andere landen)
  - d. Technische oplossingen en economische gevolgen

Overzicht subsidieoproepen [COVID-19 programma](#)

Aandachtsgebied	Subsidiemogelijkheid	Planning
Voorspellende diagnostiek en behandeling	Urgent onderzoekstraject	Onderzoeksgroepen hebben uitnodiging ontvangen – honoreringen verwacht eind mei/begin juni
	Bottom-up ronde (aandachtsgebied 1 en 2) https://www.zonmw.nl/nl/subsidies/openstaande-subsidieoproepen/detail/item/covid-19-bottom-up-aandachtsgebied-1-en-2-projectidee-fase/	14 mei 14.00 uur sluit indiening projectidee
	Wetenschap voor de praktijk (beleids- en praktijkimpulsen) https://www.zonmw.nl/nl/subsidies/openstaande-subsidieoproepen/detail/item/covid-19-wetenschap-voor-de-praktijk/	25 mei 12.00 uur sluit indiening
Zorg en preventie	Urgent onderzoekstraject	Onderzoeksgroepen hebben uitnodiging ontvangen – honoreringen verwacht eind mei/begin juni
	Bottom-up ronde (aandachtsgebied 1 en 2) https://www.zonmw.nl/nl/subsidies/openstaande-subsidieoproepen/detail/item/covid-19-bottom-up-aandachtsgebied-1-en-2-projectidee-fase/	14 mei 14.00 uur sluit indiening projectidee
	Wetenschap voor de praktijk (beleids- en praktijkimpulsen) https://www.zonmw.nl/nl/subsidies/openstaande-subsidieoproepen/detail/item/covid-19-wetenschap-voor-de-praktijk/	25 mei 12.00 uur sluit indiening
Maatschappelijke dynamiek	Urgent onderzoekstraject	Onderzoeksgroepen hebben uitnodiging ontvangen – honoreringen verwacht eind mei/begin juni
	Bottom-up ronde https://www.zonmw.nl/nl/subsidies/openstaande-subsidieoproepen/detail/item/covid-19-bottom-up-aandachtsgebied-3-projectidee-fase/	25 mei 14.00 uur sluit indiening projectidee
	Wetenschap voor de praktijk (beleids- en praktijkimpulsen)	25 mei 12.00 uur sluit indiening

	https://www.zonmw.nl/n/subsidies/openstaande-subsidieoproepen/detail/item/covid-19-wetenschap-voor-de-praktijk/	
--	---	--

Inventarisatie RIVM tbv COVID 19 agenda

Recent gestarte [gedragsunit COVID 19](#): Preventief gedrag speelt een belangrijke rol bij het samen onder controle krijgen van het nieuwe coronavirus. Ook bij het gezond blijven tijdens de coronapandemie is gezond gedrag van belang. Onderzoek naar gedrag en gezondheid biedt inzichten hoe mensen te helpen om gedragsregels te blijven volgen. Ook met oog voor de eigen gezondheid en die van de mensen om hen heen.

In de afgelopen maand is een brede inventarisatie gedaan binnen het RIVM van interessante onderzoeksvragen die bij de experts leven rond COVID-19. Uit de inventarisatie blijkt dat er veel energie is, en in de volle breedte van de expertise van het RIVM meegedacht wordt over onder andere de bestrijding van het virus, epidemiologie, testen, de gevolgen van de door het virus en de maatregelen ontstane crisis op gezondheid, welzijn, arbeid, duurzaamheid en gedrag, het stimuleren van het zich houden aan gedragsregels etc. Ook zijn er vragen geformuleerd over doorsnijdende onderwerpen als e-health, global health, data en de verhouding tussen experts en het vertrouwen van de maatschappij. Hier volgt geclusterd op thema's de belangrijkste onderwerpen:

COVID-19 beter beheersen en begrijpen

COVID-19 MECHANISMEN EN TESTEN (real time inzicht in immuniteit, aan de hand van het COVID-19-genoom de ziekte-ernst voorspellen, wat is de immuunrespons na een COVID-19-infectie, biomarkers te identificeren e.a.)

COVID-19 RISICOFACTOREN (Wat kan een verbinding van Nederlandse cohortstudies met COVID-19-statistieken vertellen over de relaties tussen risicofactoren en beloop van een COVID-19-infectie, zijn rokers kwetsbaarder voor COVID-19 e.a.)

COVID-19 EN EFFECT VAN OMGEVINGSFACTOREN (invloed van weer/klimaat en luchtverontreiniging e.a.)

COVID-19 EN VACCINONTWIKKELING

COVID-19 NA GENEZING

CONSEQUENTIES V EN Z – SYSTEEMNIVEAU (mijden van zorg, Wat zijn de kosten en effecten (QALYs) van de COVID-19-crisiszorg e.a.)

CONSEQUENTIES MAATREGELEN VOOR VOLKSGEZONDHEID EN WELZIJN (het effect van de coronacrisis op het voedingspatroon, en welke factoren hebben daarop invloed? Hoe gaan thuiszorgmedewerkers en cliënten om met de verhoogde 'wisselende contacten' tijdens de pandemie en wat doet dit met beide partijen?)

CONSEQUENTIES V EN Z - BLIK OP DE TOEKOMST (andere inrichting van de zorg, Welk belang hechten Nederlanders aan preventie en zorg, en hoeveel mogen we er aan uitgeven (Willingness-to-Pay)?)

CONSEQUENTIES VOOR MILIEU EN DUURZAAMHEID, PRODUCTVEILIGHEID

GEDRAG, LEEFSTIJL EN ARBEID (het thuiswerken op fysieke en mentale gezondheid, Wat zijn de gevolgen van COVID-19 op gezondheidsuitkomsten en leefstijl?)

COVID-19: UNIEKE KANS VOOR MILIEUONDERZOEK

DATA EN INFORMATIE

E-HEALTH

EXPERTISE, COMMUNICATIE EN VERTROUWEN VAN DE MAATSCHAPPIJ (de invloed van de crisis op het vaccinatieprogramma en gaat de vaccinatiebereidheid omhoog, impact van nepnieuws e.a.)

GLOBAL HEALTH / INTERNATIONALE AFSTEMMING

Inventarisatie GR tbv COVID 19 agenda

Recente activiteiten

Begin maart 2020 heeft de Gezondheidsraad een aanzet gegeven om op korte termijn klinische interventiestudies te faciliteren, met name op gebied van onderwerpen waarover in Nederland unieke kennis en expertise bestaat. Dit initiatief is inmiddels door VWS en ZonMw tot uitvoering gebracht. In april kreeg de Gezondheidsraad een adviesaanvraag over de prioritering van de pneumokokkenvaccinatie van ouderen in het licht van de COVID-19 uitbraak; dat advies wordt binnen een tijdsbestek van ca. 2 weken uitgebracht.

Overige potentiële bijdragen van de Gezondheidsraad

SARS-CoV2 apps, exit-strategie en bevolkingsonderzoek

Oplossingen om de verspreiding van het virus te vertragen en te controleren worden momenteel gezocht in een combinatie van testen, notificatie, en quarantaine. Er is een groot aantal medische, juridische, ethische en maatschappelijke vragen en onzekerheden rond het testen in de bevolking en notificatie van testuitslagen, al dan niet met een app. Een deel van het testbeleid raakt mogelijk aan de Wet bevolkingsonderzoek. Gezien deze vragen en de grote maatschappelijke en politieke belangen die aan de orde zijn, wordt in overweging gegeven de Gezondheidsraad om een medisch-wetenschappelijke, maatschappelijke en ethische afweging te vragen, die in een versnelde procedure zou kunnen plaatsvinden, in goed overleg met o.a. RIVM en het CEG. Zie de afzonderlijke notitie voor meer details.

Passieve en actieve vaccinatie tegen SARS-CoV-2

Er is momenteel nog geen vaccin (actieve immunisatie) tegen SARS-CoV-2 beschikbaar. Mogelijk kunnen reeds eerder neutraliserende antistoffen tegen het virus toegepast worden (passieve immunisatie). De vaste Commissie Vaccinaties van de Gezondheidsraad kan zich nu reeds voorbereiden op passieve en actieve immunisatie, om snel en doeltreffend te kunnen adviseren zodra vaccins of antistoffen beschikbaar komen. Belangrijke vragen zijn onder meer: op welke grond kan geprioriteerd worden tussen risicogroepen bij beperkte beschikbaarheid, en hoe kan met vaccinatie groepsimmunitet geoptimaliseerd worden? In het verleden heeft de Gezondheidsraad verschillende keren geadviseerd over prioritering bij behandeling of vaccinatie tijdens een griepandemie. Hoewel de epidemiologie van en de risicogroepen voor COVID-19 essentieel anders zijn, kan de ervaring uit eerdere adviezen als basis dienen voor een advies hierover op relatief korte termijn. Hierover kan ook reeds voorbereidende afstemming gezocht worden met RIVM, CBG en ZIN.

Het immuunsysteem en COVID-19

Het immuunsysteem is op meerdere gebieden betrokken bij voorkómen, genezen, én verergeren van COVID-19. Enerzijds is er sprake van immuniteit tegen de infectie zelf en anderzijds is sprake van de afweerreactie van het lichaam tijdens de ziekte, die beloop en sterfte juist ongunstig kan beïnvloeden.

Wetenschappelijke kennis over de immuniteit is nog zeer beperkt:

- a. Kan nu reeds, tijdens de pandemie, ook het aangeboren immuunsysteem gestimuleerd worden tegen de infectie, bijvoorbeeld met BCG-vaccinatie?
- b. Ook is vroeg tijdens de pandemie kennis cruciaal over de afweerreactie van het lichaam tijdens de ziekte, die het beloop verslechtert. Kan tijdig remmen van de schadelijke respons voorkómen dat patiënten naar de intensive care moeten, om zo IC-capaciteit en sterfte te voorkomen? Kunnen sterfte en beademingsduur verminderd worden door bijsturen van de schadelijke immuunrespons bij patiënten aan de beademing? De Gezondheidsraad kan in afstemming met RIVM en VWS de mogelijkheid verkennen om op korte termijn hierover een signalering uit te brengen.

De gevolgen van COVID-19

De gevolgen van de COVID-19 uitbraak zullen groot zijn, zowel voor Nederland als de rest van de wereld. Naast economische gevolgen zullen maatschappelijke, psychologische en ethische aspecten aandacht en expertise behoeven. De medische zorg zal heringericht moeten worden, om de balans te herstellen tussen de blijvende zorgbehoefte voor COVID-19 (bij huisartsen, VVT, ziekenhuizen, ICs) en anderzijds de reguliere zorg. Ook kunnen in de nabije toekomst mogelijk medische langetermijngevolgen (bijvoorbeeld longschade) van COVID-19 aan het licht komen, met een lange medische en maatschappelijke nasleep (vgl. Q-koorts). De

Gezondheidsraad kan een advies voorbereiden over de gevolgen van de Coronacrisis op medisch, maatschappelijk, psychologisch en ethisch terrein. Hiervoor kan samenwerking met het CEG en/of de RVS verkend worden.

De lessen van COVID-19

Naast de medische en maatschappelijke gevolgen van COVID-19 zal er ook sprake zijn van geleerde lessen van de COVID-19 pandemie. Gedacht kan worden aan intensive care-capaciteit of borging van productie en levering van beschermingsmiddelen en medicijnen. Ook hierover kan desgewenst advies gevraagd worden aan Gezondheidsraad, RVS, of andere partijen.